

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО
FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип Штип Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција

Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип Штип Stip

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

821(062)
811(062)
316.7(062)
37(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (3 ; 2018 ; Штип)

Филологија, култура и образование [Електронски извор] : зборник на трудови / Трета меѓународна научна конференција, 26-27 април 2018, Штип = Филологија, култура и образование : сборник статей / Третья международная научная конференция, 26-27 апреля 2018, Штип = Philology, culture and education : conference proceedings / Third International Scientific Conference, 26-27 April 2018, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев” = Универзитет имени Гоце Делчева = Shtip : Goce Delcev University, 2018

Начин на пристап (URL): <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Текст во PDF формат, содржи 737 стр. , табели, граф. прикази. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 27.12.2018. - Abstracts кон повеќето трудови. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-593-9

1. Насп. ств. насл.

а) Книжевност - Собири б) Јазици - Собири в) Култура - Собири г)
Образование - Собири

COBISS.MK-ID 109270026

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчик-Булиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Нецати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чалшкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Марица Тасевска

Ирина Аржанова

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)

Марјана Розенфелд (руски јазик)

Билјана Иванова (англиски јазик)

Снежана Кирова (англиски јазик)

Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков

Марица Тасевска

Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓергиевска (Македонија)
Мария Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска-Иванова (Македонија)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софја Заболотная (Россия)
Татјана А. Тернова (Россия)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Јулиа Дончева (Болгария)
Биљана Мариќ (Боснија и Херцеговина)
Душко Певуља (Боснија и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриелла Б. Клејн (Италија)
Ева Бартос (Польша)
Михал Ванке (Польша)
Мајкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Србија)
Селена Станкович (Србија)
Тамара Валчич-Булич (Србија)
Ахмед Ѓюншен (Турција)
Неджати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турција)
Карин Рукэ-Брутэн (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Ученый секретарь

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техническое редактирование

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адрес организационог комитета

Универзитет им. Гоце Делчева – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронежски државни универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-сајт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)
Dragana Kuzmanovska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalişkan
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Michael Rockland (USA)
Conference secretary
Marica Tasevska
Irina Arzhanova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Maryana Rozenfeld (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Snezana Kirova (English)

Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kostadin Golakov

Marica Tasevska

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State Universiy

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Adili Bujar – CHALLENGES AND PERSPECTIVES OF INTERCULTURAL EDUCATION IN MACEDONIA	13
2. Angelovska Irena – MULTICULTURAL MUSIC EDUCATION- OPPORTUNITIES, ACHIEVEMENTS, IMPROVEMENTS	21
3. Асимопулос Панаџис – НЮАНСЫ НИЦШЕАНСКОГО НИГИЛИЗМА В ФЁДОРЕ ДОСТОЕВСКОМ: «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ» И «БЕСЬ»	33
4. Балек Тијана – АКЦИОЛОШКИ ПОТЕНЦИЈАЛ ФРАЗЕМА С КОМПОНЕНТАМА НЕБО И ЗЕМЉА У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ – КВАЛИФИКАЦИЈА ЉУДСКИХ ОСОБИНА И СИТУАЦИЈА	45
5. Бужаровска Елени – ПРИМАРНОСТА НА СЕМАНТИЧКИОТ ПРИОД ВО АНАЛИЗАТА НА ГЛАГОЛИТЕ	53
6. Величковска Родна – ЖЕТВАТА И ЖЕТВАРСКОТО ПЕЕЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА (КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ)	65
7. Веселиновска Снежана Ставрева – СТАВОВИТЕ И МИСЛЕЊАТА НА СТУДЕНТИТЕ ОД ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ЗА СВОЈАТА ОСПОСОБЕНОСТ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВАТА ПО ПРИРОДНИ НАУКИ	75
8. Гладышева Светлана Николаевна – БЕЛАЯ АРМИЯ В ПУБЛИЦИСТИКЕ А. И. КУПРИНА, И. С. ШМЕЛЕВА И Р. Б. ГУЛЯ	87
9. Голаков Костадин, Ниами Емил – СТИЛОТ НА ПРЕВОДОТ НА ДРАМАТА НА А. П. ЧЕХОВ „ВИШНОВАТА ГРАДИНА“ ОД МАРИЈА НАЈЧЕВСКА-СИДОРОВСКА	95
10. Грачева, Жанна – ПОХВАЛА, КОМПЛИМЕНТ И ЛЕСТЬ КАК РЕЧЕВОЈ АКТ (НА МАТЕРИАЛЕ ТВОРЧЕСТВА В. НАБОКОВА)	103
11. Гркова Марија – УСВОЈУВАЊЕТО НА ПЕРФЕКТОТ ВО IX ОДДЕЛЕНИЕ ВО ШТИПСКО	109
12. Грујовска Сашка – ГРАМАТИЧКИ СРЕДСТВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ ПРЕКАЖАНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	119
13. Денкова Јованка – КЕРОЛОВСКАТА ФАНТАСТИКА НА ЈАН ЛАРИ	127
14. Денковска Милица – ПАТУВАЊЕТО КАКО ИСТРАЖУВАЧКИ КОНЦЕПТ ВО КНИЖЕВНИТЕ СТУДИИ	139
15. Деревская Евгения – ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРОВ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ЧЕЛОВЕКА ПО ЕГО ОТНОШЕНИЮ К ТРУДУ (ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)	149
16. Дѳгтева Ярославна – ЧУЖОЈ ВЗГЛЯД В РОМАНЕ «ИДИОТ» Ф. М. ДОСТОЕВСКОГО	155
17. Димитриева-Горѓиевска Марина – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА. УЛОГАТА, СТАВОВИТЕ И ЗАДАЧИТЕ НА НАСТАВНИКОТ ВО НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС	161

18. Димова Марија Ѓорѓиева – (ИНТЕР)ТЕКСТУАЛНИ ТРАНСМИГРАЦИИ	169
19. Донеv Драган, Крстева Марија – ПОТРЕБАТА ОД ПРЕВОДОТ ВО ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ	179
20. Ѓорѓиевска Ева – СЕМИОТИКАТА НА „ПРАШКИТЕ ГРОБИШТА“ ОД УМБЕРТО ЕКО	185
21. Erol Çalişkan, Şerife Seher – AN EXAMPLE TO THEATRICAL VILLAGE PLAYS FROM THE BOLU REGION: HASAN PLAY	195
22. Žigić Vesna - SOCIAL NETWORKS AND EDUCATION OF THE BLIND AND VISUALLY IMPAIRED STUDENTS	203
23. Ivanovska Lela – THE ROLE OF METACOGNITIVE LISTENING STRATEGIES IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE	213
24. Jugreva Marija – LEXICAL PROCESSING: MODELS OF WORD RECOGNITION	221
25. Караниколова-Чочоровска Луси – ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ТРАДИЦИЈАТА И МЕНТАЛИТЕТОТ ВО РАСКАЗОТ „СТАРИТЕ ДНИ“ ОД БОРА СТАНКОВИЌ	229
26. Кирова Снежана, Кузмановска Драгана, Иванова Биљана – ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СО БРОЕВИ ВО АНГЛИСКИОТ И ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	237
27. Kitanovska–Kimovska Sonja, Neshkovska Silvana – HANDLING OF CULTURE-SPECIFIC TERMS IN TRANSLATION	247
28. Ковачева Лидија – СИМБОЛИКАТА НА РОЗАТА ВО РИМСКИТЕ ПРАЗНИЦИ И ПОГРЕБНИТЕ ОБИЧАИ И ВО МАКЕДОНСКАТА НАРОДНА ТРАДИЦИЈА	259
29. Kovačević Maја – COMPOUNDS IN THE SERBIAN ENGINEERING DISCOURSE	267
30. Кожинкова Весна – КУЛТУРНИОТ И ЕТНИЧКИОТ ИДЕНТИТЕТ НА ЕГЕЈСКИТЕ МАКЕДОНЦИ ВРЗ ПРИМЕРИ ОД МАКЕДОНСКИОТ РОМАН	275
31. Коцева Ана – A CROSS-CULTURAL STUDY OF COMPLAINT STRATEGIES BY MACEDONIAN AND AMERICAN HIGH-SCHOOL STUDENTS	287
32. Коцева Весна, Тодорова Марија – КРЕИРАЊЕ НА АКТИВНОСТИ СО СТРУКТУРИРАН ИНПУТ ВО РАМКИТЕ НА ПОУЧУВАЊЕТО ГРАМАТИКА СО ОБРАБОТКА НА ИНПУТ	293
33. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана – РАЗВОЈОТ НА КУЛТУРАТА ПОД ВЛИЈАНИЕТО НА КОМУНИКАЦИОНИТЕ МЕДИУМИ	301
34. Кузмановска Драгана, Мрмеска Викторија – КОЛОКАЦИИТЕ КАКО НЕИДИОМАТСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ ПРОСЛЕДЕНИ ПРЕКУ ПРИМЕРИ ОД ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	309
35. Кусевска Марија, Ивановска Билјана, Даскаловска Нина – УЛОГАТА НА ЕМПИРИСКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ЗА РАЗВИВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА КАЈ ИЗУЧУВАЧИТЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ	317
36. Kurchanoff Maksym W. – NON-ACADEMIC FORMS OF CONSTRUCTIVISM IN FOLK HISTORICAL IMAGINATIONS IN MACEDONIA AND SLOVENIA	325
37. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ОТРИЦАТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ ПЕЧАТНЫХ СМИ	333

38. Lah Meta – GAMES SERVING AS DIDACTIC TOOLS: ATTITUDES OF PROSPECTIVE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES	339
39. Леонтиќ Марија – ИДНО ВРЕМЕ ВО ТУРСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	349
40. Лесных Наталья – ДЕ- И РЕМИФОЛОГИЗАЦИЈА ИСТОРИИ В ПЬЕСЕ М. УГАРОВА «ГОЛУБИ».....	361
41. Ljubicic Gordana – IS GRAMMAR-TRANSLATION METHOD REALLY DEAD	371
42. Ljubotenska Dragana – SOCIAL MEDIA AND THE LATEST TENDENCIES IN WORD FORMATION AMONG TEENAGERS	379
43. Маролова Даринка – ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ПРЕВОДНА ЕКВИВАЛЕНТНОСТ МЕЃУ СПЕЦИФИЧНИТЕ ГРАМАТИЧКИ ФЕНОМЕНИ ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	385
44. Магдинчева-Шопова Марија, Бошков Тајјана, Јошески Душко – ФОРМАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНОТО РАБОТЕЊЕ	395
45. Мартиновска Виолета – ПРИДОНЕСОТ НА АКАДЕМИК ВЛАДИМИР МОШИЊ ЗА СЛОВЕНСКИТЕ РАКОПИСИ ВО МАКЕДОНИЈА	405
46. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА: НОВИ ИСТРАЖУВАЊА ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНАТА ПРАКТИКА	411
47. Митковска Лилјана – ИЗРАЗУВАЊЕ НАДВОРЕШНА ПРИСВОЈНОСТ: МАКЕДОНСКИОТ НАСПРЕМА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	419
48. Младеноски Ранко – ПОЕЗИЈАТА ВО РОМАНИТЕ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ	429
49. Morris Kevin – CHINESE CUBANS. TRANSNATIONAL ORIGINS AND REVOLUTIONARY INTEGRATION	439
50. Нагина Ксения – ДИАЛОГ М. КУНДЕРЫ И Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО: К ВОПРОСУ О ПРЕСТУПЛЕНИИ И ЕГО МОТИВАХ	451
51. Николенко Делфина Јованова – КОРЕЛАЦИЈА, МОРФОЛОШКА АНАЛИЗА И ИНТЕРКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЈА МЕЃУ ЗБОРУВАЧИТЕ НА СЛОВЕНСКИТЕ ЈАЗИЦИ	461
52. Николовска Виолета – СЕМАНТИЧКО-СИНТАКСИЧКИ ИМПЛИКАЦИИ НА ГЛАГОЛОТ ЧУВСТВУВА	469
53. Обухова Елена – ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ИМЕН СОБСТВЕННЫХ С РУССКОГО ЯЗЫКА НА МАКЕДОНСКИЙ ЯЗЫК НА ПРИМЕРЕ РОМАНА Д.ДАНИЛОВА «ОПИСАНИЕ ГОРОДА»	477
54. Овсянникова Ксения – РЕДАКТОРСКАЯ ПРАКТИКА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.	485
55. Павлова Ирена, Ивановска Билјана – ЗБОРООБРАЗУВАЧКИ ПРОЦЕСИ КАЈ ГЛАГОЛИТЕ ИЗВЕДЕНИ ОД СОПСТВЕНИ ИМИЊА ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	491
56. Panajotović Artea – YIN-YANG DUALISM IN GETHENIAN BIOLOGY AND POLITICS IN URSULA K. LE GUIN’S THE LEFT HAND OF DARKNESS	499

57. Петреска Весна – ЖИВОТИНСКИОТ КОД ВО СВАДБЕНАТА ОБРЕДНОСТ: КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ МЕЃУ МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА	507
58. Петровска-Кузманова Катерина – НАРОДНА ДРАМА, МАКЕДОНСКО-РУСКИ ПАРАЛЕЛИ	515
59. Pop Zarijeva Natalija, Iliev Krste – LADY CAROLINE LAMB AND LORD BYRON: GLENARVON - A VAMPIRE OR A WANDERING JEW.....	523
60. Продановска-Попоска Весна – ПРЕГЛЕД НА МАКЕДОНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ГЛАСОВЕН СИСТЕМ: ВЛИЈАНИЕТО НА МАЈЧНИОТ ЈАЗИК ВО СОВЛАДУВАЊЕТО НА ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК	529
61. Ристова-Михајловска Милена – ЖАНРОТ ПОЛЕМИКА ВО ДОМАШНАТА И СВЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА.....	541
62. Рыбачева Лариса – ВЕРБАЛИЗАЦИЈА ЕМОЦИЈ В РУССКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	549
63. Сахарова Дарња – МЕСТО НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ЖИЗНИ СОВРЕМЕННЫХ ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ: ИТОГИ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ. РЕДАКТОРСКИЙ АСПЕКТ	555
64. Сидорова Елена, Швецова Ольга – МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ И ВУЗЕ: ТОЧКИ СОПРИКОСНОВЕНИЯ, ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.	563
65. Симонова Светлана, Белоусов Арсений – К ПРОБЛЕМЕ ЭТИКО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО СИНТЕЗА В РУССКОЙ ФИЛОСОФИИ XX ВЕКА	571
66. Симоска Силвана – „СВЕТОТ КАКО ПОЛЕ ЗА КУЛТУРЕН НАТПРЕВАР МЕЃУ НАРОДИТЕ“ – ТЕОРИСКИТЕ ПРЕМИСИ ЗА КУЛТУРАТА НА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ	581
67. Станојоски Игор – КОНКЛУЗИВОТ ВО БУГАРСКИОТ ЛИТЕРАТУРЕН ЈАЗИК И ВО МАКЕДОНСКИТЕ ДИЈАЛЕКТИ	591
68. Stojanovska-Ilievaska Natasha - THE MACEDONIAN COMPONENT OF THE 1. INTERNATIONAL CORPUS OF LEARNER ENGLISH	597
69. Сулејмани Умит - ПРЕЧКИ ВО КОГНИТИВНОТО УЧЕЊЕ ОД АСПЕКТ НА НАСТАВНИЦИТЕ	603
70. Тантуровска Лидија – „ВАСИЛИА ПРЕКРАСНА“	613
71. Тасевска Марица, Миленкоска Милкица - ЗАСТАПЕНОСТА НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК	635
72. Тернова Татјана – ПРОБЛЕМА НОВИЗНЫ В ЛИТЕРАТУРА АВАНГАРДА: РУССКИЙ ИМАЖИНИЗМ	643
73. Тихонова Ольга – ГЕНДЕРНЫЕ АСПЕКТЫ КРИМИНАЛЬНОГО ЖАНРА В СОВРЕМЕННЫХ ГЕРМАНО-СКАНДИНАВСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ И ТЕЛЕВИЗИОННОМ КИНО	651
74. Тодорова Марија, Коцева Весна – УСВОЈУВАЊЕ НА ТРЕТ ЈАЗИК (J3)	659
75. Trajchev Stefan, Trajchovska Marina – THE PLURILINGUALISM CONCEPT IN THE LEARNING OF THE SECOND FOREIGN LANGUAGE	665
76. Тренчовска Софија – КАРНЕВАЛИСТИЧКОТО НАСПРОТИ ХУМАНИСТИЧКОТО ДОЖИВУВАЊЕ НА СВЕТОТ	673

77. Тренчовски Горан – ДИОНИЗИСКОТО ВО ДРАМАТА „СЛОВЕНСКИ ОРФЕЈ“	681
78. Ulanska Tatjana – TEACHING CULTURE IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM IN ALL LEVELS OF EDUCATION IN MACEDONIA	691
79. Урумова-Марковска Славица - ЃАВОЛОТ И САМОВИЛИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ФОЛКЛОР И НИВНАТА ИМАГИНАРНА ПРЕОБРАЗБА ВО РАСКАЗИТЕ НА МИТКО МАЏУНКОВ	701
80. Фьон Фам Май – УСТАРЕВИШИЕ НАИМЕНОВАНИЯ ОДЕЖДЫ 1. В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ И.А. БУНИНА	709
81. Hadzi-Nikolova Adrijana, Tasevska Marica – EDUCATIONAL TECHNOLOGY, THREAT OR BENEFIT TO TEACHERS	715
82. Чарыкова Ольга – ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ СПЕЦИФИКА МЕТАФОРИЧЕСКОЙ НОМИНИЦИИ	727
83. Чурсина Дарья – НАИМЕНОВАНИЯ ЖИЛИЩА В ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРАХ В ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ	735
84. Шеху Флорина, Котева Мојсовска Татјана – ПОСТАВЕНОСТА НА КОМУНИКАЦИСКИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ВО ИНИЦИЈАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА НАСТАВНИЦИ	741
85. Шутаров Васко – ПРОЕКЦИИ ЗА МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА, СПОРЕД „НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА КУЛТУРАТА ВО Р. МАКЕДОНИЈА ЗА ПЕРИОДОТ 2018-2022 ГОДИНА“	751
86. Wanke Michal – MOVING LAB BEYOND THE BORDERS. RESEARCH NOTES A PROPOS THE FREEDOMBUS INTERDISCIPLINARY PROJECT	759

ПОСТАВЕНОСТА НА КОМУНИКАЦИСКИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ВО ИНИЦИЈАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА НАСТАВНИЦИ

Флорина Шеху¹, Татјана Котева Мојсовска²

¹ Вонреден проф.д-р, Педагошки факултет „Св.Климент Охридски“,
УКИМ, Скопје,
e-mail: florinashehuloli@yahoo.com

² Редовен проф.д-р, Педагошки факултет „Св.Климент Охридски“,
УКИМ, Скопје,
e-mail: tanja.koteva@yahoo.com

Апстракт

Еден од факторите за квалитетно остварување на наставничката дејност и професија престапува придавањето на значење на очекуваните комуникациски компетенции во иницијалното образование на наставниците од основното образование. Посебно што современата настава и учење на учениците од основното образование, престапува основа за нивен понатамошен равој и приод кон различните начини на усвојување и унапредување на сопствените знаења, способности и вештини. Во однос на наставниците, иницијалното образование претпоставува основа за базично формирање на наставничкиот профил, третиран низ аспектите на знаењата, способностите, вештините и умеењата. Процесот на иницијална обука за наставник во основно образование, почнува, тече и се заокружува испреплетено низ стекнување на комуникациски компетенции, потребни за старатување и вклучување во воспитно-образовна практика. Затоа прашањето за поставеноста, осмисленоста и вреднувањето на комуникациските компетенции на наставниците во време на нивното иницијално образование, заслужува посебно педагошко третирање. За таа цел е спроведено истражување од квалитативна природа, со користење на дескриптивен и компаративен метод на истражување и примена на анализа на содржина како техника на

истражување. Примерокот на истражување ги опфаќа дескрипторите на студиските програми за иницијално образование на наставници за основно образование на државните универзитети во Р.Македонија.

Клучни зборови: комуникациски компетенции, наставници, иницијално образование.

Значење на поставеноста на комуникациските компетенции

Комуникациските компетенции се едни од основните компетенции, потребни за квалитетно остварување на воспитно-образовната дејност. Од тука во сфаќањето на образованието на наставниците за потребите на 21 век, иницијалното образование се менува и треба константно да се осовремени, претпоставувајќи нови, видно изменети фокус точки на потребни промени во подготвувањето на идните наставници. Во тој контекст се менува сфаќањето и филозофската поставеност не само на улогата, туку и на функцијата на иницијалното образование на наставниците, со цел усогласување и задоволување на потребите на генерациите во блиска и подалечна иднина. Наведениот степен на образование одамна веќе не се сфаќа само како место каде се усвојуваат знаења и способности за одредени научни дисциплини, ниту пак како место кое е одделено од останатите движења за подобрување или пак промени со цел за поефикасно и ефективно исполнување на општествените потреби и стремежи.

Значењето на поставеноста на комуникациските компетенции во иницијалното образование на наставници е детерминиран меѓу другото и од создавањето на предуслови за еден поинаков приод кон социјална и образовна инклузија на наставничката професија, што од друга страна претпоставува потреба од подготовка на наставниците во иницијалното образование кое ќе придонесе кон соодветствување со современите барања во рамките на образованието, економијата, технологијата и останатите општествено-социјални сфери на живеење на човекот.

Во однос на иницијалното образование на наставници, правилното поставување на комуникациските компетенции во текот на нивната обука и подготовка, подразбира задоволување на еден од факторите за квалитетно

остварување на наставничката дејност и професија не само во практика, туку во целост како професија со огромно значење за развој на секое општество. Посебно, во однос на придавање на значење на очекуваните комуникациски компетенции при образование на наставниците, како круцијално подрачје за остварување на наставничката професија, се наведува потребата од осмислено вградување и поставување на комуникациски компетенции во студиските програми. Важноста од дизајнирање на студиски програми за иницијално образование во кои комуникациските компетенции се поставени не само во вид на дескриптивни показатели, туку како очекувани излезни резултати од целокупниот процес на подготовка и обученост, се препознава во практичната реализација на наставата и учењето во иднина како наставници, бидејќи истите се незаменлива основа за понатамошен развој на учениците и нивен приод кон различните начини на усвојување и унапредување на сопствените знаења, способности и вештини.

Комуникациски компетенции на наставници во иницијалното образование

Развојот на комуникациски компетенции во иницијалното образование на наставници, спаѓа во примарните претпоставки и предуслови за квалитетно, ефикасно и ефективно остварување на дејноста, усогласено со новите парадигми за настава и учење каде меѓу другото се бара и воспоставување и поддржување на “нови односи во врска со пристапот кон наставниците и поширок спектар на комуникација и соработничка работа преку платформи за учење., (p.9, *Fostering Quality Teaching in Higher Education: Policies and Practices* OECD, september 2012, Fabrice Hérand and Deborah Roseveare, *An IMHE Guide for Higher Education Institutions).

Во однос на сфаќањето на дефинициите за комуникациски компетенции можеме да констатираме дека не постои консензус (Fletcher 1997; Roe 2002; etc.), бидејќи се разликува во зависност од научните полиња и области, како и од самиот концепт на компетентност што се користи во високото образование. Иако има различни сфаќања околу дефинирањето на компетенциите, тие се “...моќ за делување со ефикасност во ситуација, мобилизирање и

комбинирање, во реално време и на соодветен начин, на интелектуални и емоционални ресурси,, (Perrenoud, 2013, p.45). Според сите научни сознанија, во се по динамичните и променливите услови на живеење, денес од дипломираните студенти се бара не само академски достигнувања, туку и комуникациски вештини (вербални, писмени, итн.), интеракција и тимска работа со други (Juhdi, Abu Samas and Yunus, 2004). Според Pears (Pears, 2000; Pears & Cronen, 1980), комуникацијата е процес од примарно општествено значење, бидејќи вклучува одржување, соработка и создавање, како и трансформирање на општествени реалности. Комуникациските компетенции се предуслови за успешен развој на професионалец (Spencer & Spencer, 1993). Компетенција подразбира “.....комбинација на знаења, вештини, ставови, вредности, желби и навики кои на поединецот му овозможуваат активно и ефикасно делување во одредено подрачје и професија,, (Deakin Crick, R. 2008). Всушност поимот компетенција се дефинира и како имање на “....неопходни способности, авторитет, вештини, знаење.....,, (Oxford advanced Lear encyclopedic dictionary, 1989, p.183). Наведеното јасно укажува на обемноста, суштината и значењето на комуникациските компетенции во иницијалното образование на наставници, како и напуштање на гледиштата дека истото се развива само во корелација со јазични и говорни знаења, способности и вештини, туку и со начините на пренесување на секој единствен код, порака, симбол, итн., бидејќи во себе содржи односно значење, пренесување, влијание од лице на друго лице.

Современото толкување на улогата и мисијата на иницијалното образование на наставниците претпоставува создавање на рамка за базично формирање на наставничкиот профил, третиран низ аспектите на знаењата, способностите, вештините и умењата кои се значајни за самата професија и за практикувањето на истата. Во овој процес на високообразовно профилирање за наставник, посебно подрачје преставува практичната и искусствената примена на комуникациските компетенции, без оглед на степенот на нивниот развој. Причините за вакво гледиште се многубројни, трнувајќи од природата, функцијата, целите и очекувањата од самиот процес на воспитание и образование, се до значењето, улогата и односите во микропедагошка смисла,

кои се воспоставуваат при секаков вид и форма на комуникација. Успешноста и заложбата за остварување на поставените цели во иницијалното образование на наставниците, најчесто се мери токму преку комуникација и изградените комуникациски компетенции, поради нивна директна поврзаност со самата дејност. Тука значајно место завзема рефлексивноста, самовреднувањето, како и професионалниот развој и учење, низ кои се градат и развиваат комуникациските компетенции, потребни за професијата наставник.

Спроведено истражување

Со цел за научно третирање на одредени аспекти од поставеноста на комуникациските компетенции во иницијалното образование на наставниците, спроведено е квалитативно истражување, со користење на дескриптивен метод со неколку приоди соодветни на природата на истражувањето. Како техника на истражувањето се користеше анализа на содржина, а како примерок на истражувањето се студиските програми на факултети кои образуваат наставници за основно образование на државните универзитети – Република Македонија.

Целта на спроведеното истражување е да се испита поставеноста на комуникациските компетенции, преку анализа на дескрипторите на студиските програми, студиските предмети на факултетите кои образуваат наставници за основно образование на државните универзитети во Република Македонија.

1.1. Резултати и дискусија

Со примена на анализа на содржина како истражувачка техника на испитуваните студиски програми, опфатени со примерокот на истражување, добивме релевантни податоци кои укажуваат на поставеноста на комуникациските компетенции во иницијалното образование на наставниците во Р.Македонија.

Поточно применетата техника – анализа на содржината ни укажа на неколку интересни непобитни факти во однос на поставеноста на комуникациските компетенции во иницијалното образование на наставниците за основно образование, кои ќе ги прикажеме на еден по економичен начин, излекувајќи ги најзначајните и највпечатливите добиени сознанија од спроведеното истражување.

➤ Истражувањето на избираниот примерок, покажа дека постои разлика во *приод, место, придавање на значење, улога* на поставеноста на комуникациските компетенции во иницијалното образование на наставниците во однос на дескрипторите на студиските програми и студиските предмети, во зависност дали истите подготвуваат наставници за одделенска или за предметна настава. Во студиските програми за иницијално образование на одделенски наставници од државните универзитети на Р.Македонија, постои посебно подпочрачје во општите но и во специфичните дескриптори на квалификации на студиските програми, насловена како комуникациски вештини, каде се наведуваат аспекти на комуникациски компетенции во вид на вештини значајни за профилот и професијата одделенски наставник. Истото се однесува и на студиските предмети од студиските програми за одделенски наставници, каде процентуално има поголема застапеност на студиски предмети од задолжителен и изборен карактер кои се однесуваат на развивање на комуникациски компетенции на идните наставници. Додека пак во однос на иницијалното образование на предметните наставници за основно образование, и по однос на дескрипторите за квалификации и по однос на студиските предмети, се воочува мала, а некаде воопшто и невоочлива поставеност на комуникациските компетенции. Малите разлики постојат само во однос на природата на предметот на студирање, т.е дали се работи за образование на предметни наставници за филолошки или пак за останати природни, уметнички и други науки. И тоа во првиот случај повеќе внимание се поставува на јазичната поставеност на комуникациските компетенции на идните наставници, отколку за самата природа и значење на комуникацијата.

➤ Истотака постои разлика и во *сфаќањето на суштината* на значењето на поставеноста на комуникациските компетенции во иницијалното образование на наставниците за одделенска наспроти предметна настава за основно образование. Разликите во сфаќањето на суштината на наведените комуникациски компетенции за одделенски и за предметни наставници, се во однос на поставените цели, избор на содржини во студиските програми, како и во обемноста на истите во однос на статусот на задолжителноста и изборноста на студискиот предмет. И во ова насока, предничат студиските програми и предмети на иницијалното образование на одделенски наставници, наспроти на иницијалното образование на предметни наставници. Во нив не само што постојат засебни студиски предмети, туку и во поголемиот дел од останатите (за предметни наставници) постојат испреплетени содржини, начини на оспособување за стекнување на знаења, способности и вештини од подрачјето на комуникацијата и комуникациските компетенции, а кои не само само јазични, туку и педагошки, психолошки, социолошки, социјални, уметнички и слично.

➤ Спроведеното истражување покажа разлики и во *очекувањата* на комуникациски компетенции во иницијалното образование на одделенски и предметни наставници. Анализата на студиските програми, студиските предмети, покажа дека и вреднувањето, унапредувањето и следењето на постигнувањата на студентите по однос на комуникациските компетенции е различна во иницијалното образование на одделенски и предметни

наставници. Во студиските програми за иницијално образование на одделенски наставници за разлика за предметни наставници, се придава поголемо внимание и на соодветствувањето помеѓу очекуваните комуникациски компетенции, што се преточува во процесот на вреднување, следење на постигнувањето и унапредувањето на студентите, преку создавање на навики, способности и вештини за развој на комуникациските компетенции.

➤ Постојат разлики и по однос на самата *поставеност* на комуникациските компетенции во иницијалното образование на наставници за одделенска и за предметна настава, во студиските програми (дескриптори, студиски предмети). Поточно анализата покажа дека се работи за разлики во однос на практичното оспособување на идните наставници, со цел стекнување на потребни вештини, ставови, вредности кои се поврзуваат со развојот на комуникациските компетенции, но и со развојот на професионалниот наставнички профил на студентите – идни наставници. И во однос на наведеното, студиските програми за иницијално образование на одделенски наставници се по богати со различни начини за стекнување на наведените компоненти на комуникациски компетенции, за разлика од студиските програми за иницијално образование на предметни наставници за основно образование.

Заклучок

Поставеноста на комуникациските компетенции во иницијалното образование на наставници претставува прашање од посебно значење, земајќи ги во предвид не само спецификите и комплексноста на професијата наставник, туку и современите барања и потреби за поинаков приод, работа, профил и личност на самите наставници. Изборот и потребата за третирање на наведеното прашање е резултат не само на новите научни согледувања и сознанија, туку е дел и од воочувањето на се побрзите и зголемувачките барања на самата практика на наставниците. Колку пак иницијалното образование на наставници, кога се работи за комуникациските компетенции, треба да е имун или да се прилагоди на новите барања, е сосема друго прашање. Примарно прашање е како и со каков квалитет иницијалното образование на наставници за основно образование ги развива комуникациските компетенции кај студентите - идни наставници. Дали ограничувањето на одредени аспекти на комуникациски компетенции поради природата на професионалниот профил, повеќе или помалку допринесува, помага или обратно, спречува и одмогнува во образованието и профилирањето на идните наставници.

Прашањето на комуникациските компетенции во иницијалното образование

на наставници, според сите научни, стучни сознанија и истражувања, претпоставува посериозен природ кон нивно поставување во курикулумите на високото образование, како и кон начинот на нивна реализација, очекување, следење на постигнувањето и излезните резултати, поради неизбежноста на самата природа на комуникацијата и нејзината педагошка вредност во воспитанието и образованието на идните генерации.

Користена литература

Adler, R. B., Elmhorst, J. M. (2004): *Communicating at work – Principles and Practices for Business and Professions* (8th ed), New York: McGraw Hill.

Barton, W., & Beck. A. (2005). *Get Set for Communication Studies*. Edinburgh University Press.

Bakic-Tomic, L., Dvorski, J., & Kirinic, A. (2015). Elements of teacher communication competence: An examination of skills and knowledge to communicate. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 1(2), 157-166.

Bjekić, D., Zlatić, L., & Bojović, M. (2010). Izobraževanje komunikacijsko kompetentnega učitelja. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 25(5), 29-43.

Cole, M. (2005). *Professional Values and Practice – Meeting the Standards*, London: David Fulton Pub. Dearnley, C., Matthew, B. (2007). Factors that contribute to undergraduate student success, *Teaching in Higher Education*, 12(3), 377-391.

Deakin, Crick, R. (2008). Key Competencies for Education in a European Context: narratives of accountability or care, *European Educational Research Journal*, Volume 7 Number 3 2008 www.worlds.eu/EERJ

European Council (2008). *Recommendation of the European Parliament and of the Council on the Establishment of the European Qualifications Framework for Lifelong Learning*. Brussels, Official Number 2006/0163.

Pearce, W.B. and Cronen, V.E. (1980). *Communication, action, and meaning: The creation of social realities*, New York: Praeger Press.

Perrenoud, P. H. (2012). *Cuando la escuela pretende preparar para la vida. Desarrollar competencias o enseñar otros saberes?* Barcelona: Graó.

Reid, A. (2006) Key Competencies: a new way forward or more of the same? *Curriculum Matters*, 2, 43-62.

Spencer, Lyle M. & Signe M. Spencer (1993), *Competence at Work - Models for Superior Performance*, John Wiley & Sons, Inc.